

Сцена з вистави "Чарівна шабля" С. Майданської. Режисер – Ірина Прокопенко, художник – Ірина Нірод. Львівська обласна філармонія, 1990 р.

Інна ПАВЛЮК

ПОВЕРНЕННЯ СВЯТОГО МИКОЛАЯ

(До 30-річчя прем'єри вистави "Чарівна шабля" С. Майданської)

Пригадую, що того далекого 1990-го року нас не покидало відчуття наближення великих і незворотних змін. Особливо це було помітно в культурно-мистецькому просторі: повертались із забуття імена видатних українців, відновлювались сторінки історії, вояцькі та стрілецькі пісні захопили концертні майданчики і серця слухачів. Восени мистецькі колективи Львова почали активно готуватись до різдвяних свят: вивчали колядки, шукали у найвіддаленіших селах сценарії вертепів. Часто такі різдвяні тексти доводилось записувати з уст старших людей, які ще пам'ятали "як то колись було". І саме тієї далекої осені у Львівській філармонії приступили до створення новорічної вистави, центральним персонажем якої повинен був стати сам Святий Миколай.

Ідея постанови вистави прийшла від письменниці Софії Майданської. Саме до Львівської філармонії звернулася з такою пропозицією авторка казки "Чарівна шабля". Випускниця Львівської національної музичної академії ім. Миколи Лисенка добре знала наше місто, адже воно було містом її творчої юности. В столиці і багатьох інших куточках України до Миколая ще довго звикатимуть, а Львів, здавалось,

зачекався свого улюбленого героя. Незважаючи на активне насадження атеїзму в радянські часи, Святого Миколая ніколи не забували на Галичині.

Робота почалася без зволікань (від миті зустрічі Софії Майданської з режисером філармонії Іриною Прокопенко), одразу у всіх напрямках: допрацьовувались тексти і одразу роздавали виконавцям, вивчались пісні і записувались фонограми. До роботи в якості сценографа і художника костюмів було запрошено відому театральну художницю Ірину Нірод. Новорічна вистава не була чимось новим для філармонії, проте цього разу все було особливим. Насамперед це стосувалося художнього оформлення. Святий Миколай, за задумом авторів вистави, не повинен був нагадувати ні радянського Діда Мороза, ні закордонного Санта Клауса. Коріння цього образу шукали у відроджуваній греко-католицькій традиції. При пошитті костюма доводилося вивчати ікони, консультуватись у священників. Варто згадати, що яскраві костюми і декорації за чудовими ескізами Ірини Нірод створювались у час, коли бракувало тканин, матеріалів. Часто доводилось щось вигадувати, комбінувати, виготовляти якісь деталі із підручних засобів. Не

обійшлося і без курйозів. Коли художниця філармонії Ольга Безпальків замовила у режиситорів митру (головний убір) для Святого Миколая, то, здивувавшись швидкому виконанню замовлення, наступного дня отримала зелену гілочку... мирта.

Та все ж особливістю такого дійства на філармонійній сцені є музика. Вона справді стала серцем вистави і була результатом великої співпраці і співтворчості. До написання музики приступили одразу два добре знані у Львові композитори – Михайло Мануляк та Роман Хабаль. На той час вони обидва були авторами українських шлягерів, кожен з них міг би, напевно, самотужки взятися за цю роботу, маючи за спиною значний творчий “багаж”. Михайло Мануляк відомий у музичних колах, насамперед, як засновник найпершої, ще добілозірівської “Ватри”. Роман Хабаль вже мав досвід театрального композитора, він писав музику до вистави “Звичайна горошина” у Театрі ім. Марії Заньковецької. Та саме вистава “Чарівна шабля” стала тим простором, у якому обом композиторам не було тісно. Навпаки, музичні номери, часто контрастуючи, взаємодоповнювались і були написані ніби в єдиному кольорі. Музика створювалась одночасно з репетиціями, і ми, артисти, були свідками цього дива народження прекрасного. Пам’ятаю, як знайомились з новими піснями, намагались відтворити голосом характери, рухались у відповідному стилі.

Режисерці Ірині Прокопенко довелося цього разу працювати набагато більше, ніж зазвичай. Окрім роботи з акторами над створенням яскравих образів, треба було чітко організувати масові сцени, музичні номери збагатити хореографією, поставити сценічний бій. Крім того, до вистави були залучені діти – учасники ансамблю “Щасливе дитинство” під керівництвом Лесі Салістри. Репетиції тривали щодня. Наближалась дата прем’єри – 18 грудня 1990 року.

Відсутність завіси на сцені Львівської філармонії стала своєрідною перевагою, адже глядачі одразу опинялися у фантастичному світі. Химерні візерунки на рамці “театру в театрі”, вигадані Іриною Нірод, заворожували, запрошували до чарівної казки.

І ось у залі гасне світло і звучить музика. Багато років потому ця чарівна глибока мелодія викликає такі ж почуття, як і вперше – відчуття причетності до важливої історії, яка от-от розпочнеться. Під перші акорди з’являється на сцені оповідач-кобзар. Цей образ втілював найстарший на той час артист філар-

монії Григорій Житников. Він неспішно заводить розмову з глядачем. У наступній сцені ми потрапляємо у затишну хатинку, де маленький хлопчик мріє про найкращий подарунок – козацьку шаблю. Чи не вперше за багато років зі сцени промовлялась молитва “Отче наш”, молитва напередодні дня Святого Миколая. А далі глядачі опинялися у чарівному сні: хлопчика, що тепер став дорослим, будив поранений Журавлик, і герої вирушали на пошуки чарівної шаблі, щоб звільнити прекрасний Калиновий край від лихого Перевертня. Звичайно, їх на цьому шляху чекали різноманітні пригоди й випробування. Особливо проникливою була сцена прощання, де мати благословляла сина на далеку дорогу. Піднесено грали цю сцену артистки Лариса Даренська і Лариса Дашич. Солісти Богдан Косопуд та Володимир Цімура часто виступали в дуеті на філармонійних концертах, напевно тому похідний марш їхніх героїв – Козака і Журавлика – на кожній виставі супроводжували оплески.

Сцени змінювали одна одну з блискавичною швидкістю. Кожен герой сприймався як символ. На сцені оживав казковий ліс. Калина – Лариса Родзь – рятувала героїв, попередивши про небезпеку. Їй допомагали Горіх – Володимир Паславський, Ялина – Галина Дубенськова, а також Квіти та Метелики – діти з ансамблю Лесі Салістри. До речі, з цього дитячого колективу вийшло багато яскравих виконавців і му-

Сцена з вистави “Чарівна шабля” С. Майданської. Режисер – Ірина Прокопенко, художник – Ірина Нірод. Львівська обласна філармонія, 1990 р.

зикантів, а участь у виставі була для них і гарним досвідом, і цікавою пригодою.

Казка – як завжди, боротьба добра і зла. Темні сили стають на перешкоді героям. Керує всіма генерал Тарган-Карган, якого з особливим гумором і майстерністю зіграв Ярослав Винник, а в його підпорядкуванні команда шпигунів – павуків і тарганів. Саме у цій розмаїтій компанії у ролі Павучихи на сцені філармонії дебютувала і я. Попри спільне завдання, кожен наш “вояк” мав свій характер. Згадую ревного служаку, якому найбільше діставалося у бійках – Володимира Стецину, забудькуватого і недолугого підлизу – артиста оригінального жанру Юрія Меха. Мені ж, як жінці, належало бути хитрою і весь час підказувати щось на вухо зверхникові. Сама вистава і негативна роль давали свободу існування на сцені. У нашій “шпигунській армії” мало не щодня народжувались імпровізації, виникало непередбачуване спілкування із залом, адже юні глядачі намагалися всіляко нам перешкодити. Особливе задоволення мали і ми, і глядачі від полювання на маленького Чортика, який

несподівано стає на бік добра. Цей образ втілили, кожна зі своїм шармом, одразу дві виконавиці – Лілія Коструба та Людмила Стецина...

Усі чекали на обіцяну зустріч з самим Святим Миколаєм. І ось наші герої, подолавши всі випробування, діставалися “сьомого неба”. Не раз, спостерігаючи в залі за глядачами, помічала сльози у них на очах під час цієї сцени. В супроводі ангелів, у сріблястому вбранні, Миколай ніби насправді сходив з небес. Ні в кого не виникало сумніву, що дар Святого Миколая – чарівна шабля – це дар усьому українському народові.

А далі – бій і перемога! Казка і сон скінчились. Хлопчик Назарчик прокинувся. І от найбільша радість – його мрія збулася, він отримав від Миколая справжню козацьку шаблю. Серед юних артистів, яких було багато у ролі хлопчика, найбільше запам’ятався Назар Винник, тезко головного героя. Фінал вистави – яскрава пісня, мелодію якої пам’ятатиму завжди. Усі герої, навіть поганці, що тепер стали добрими, прийшли до Назарчика на свято. Прийшов і сам Святий Миколай. Перший, після довгої перерви, Святий Миколай на українській сцені. Сивочолий Євген Романюк згодом з року в рік виходив у цій ролі, і багато глядачів визнавали, що це був найкращий Миколай, якого їм доводилося бачити. І досі, згадуючи, ніби чую оксамитовий голос артиста: “Бережіть, шануйте рідну землю, рідну мову, рідні міста і села... щоб мандрівники з далеких країв могли сказати: “Які прекрасні діти у Матері-Україні!”

У той далекий рік, починаючи від дня Святого Миколая і до Різдва, ми грали по три вистави щодня. Перед кожною виставою юних глядачів зустрічали Козак і Дівчина. Замість програмок роздавали надрукований на жовтому (бо ж дефіцит) папері життепис Святого Миколая, єпископа далекого східного міста, який ще за свого життя здобув любов і прихильність людей. Ці маленькі аркуші паперу тоді здавались мені сірими і непривабливими, але діти й дорослі дуже активно розбирали їх. Тепер шкодую, що не зберегла пам’ятки про той далекий рік. А, може, у когось він таки зберігся?

Наступного ж сезону грали нашу виставу перед глядачами вже Незалежної України. Лише з віддалі часу розуміємо важливість кожної події, свідками і учасниками якої ми були. Ми повернули до Львова Святого Миколая.

Сцена з вистави “Чарівна шабля” С. Майданської. Режисер – Грина Прокопенко, художник – Грина Нірод. Львівська обласна філармонія, 1990 р.